

VALSTYBINĖ LIETUVIŲ KALBOS KOMISIJA

2013 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

2014-02-20

Vilnius

I. STRATEGINIŲ POKYČIŲ ĮGYVENDINIMAS

Valstybinė lietuvių kalbos komisija (toliau – Kalbos komisija), įgyvendindama nustatytas funkcijas ir atsižvelgdama į dabartinę kalbos vartosenos situaciją, 2013 metais pirmenybę teikė trims veiklos prioritetams: 1) valstybinės kalbos statuso įtvirtinimui ir teisiniam kalbos vartojimo reglamentavimui; 2) kalbos norminamajai veiklai ir jos rezultatų sklaidai ir 3) dabartinės kalbos ir jos atmainų funkcionavimo ir kaitos tyrimams.

Pagal pirmąjį prioritetą daugiausia dėmesio skirta teisiniam kalbos vartojimo reglamentavimui – Lietuvos Respublikos Seimui, Vyriausybei, ministerijoms teikti pasiūlymai ir pastabos dėl įstatymų ir teisės aktų projektų, dalyvauta valstybės institucijų surengtuose pasitarimuose ir klausymuose, kuriuose svarstyti klausimai, tiesiogiai susiję su kalbos dalykais (asmenų vardų ir pavardžių rašymas dokumentuose, taisyklingumo reikalavimų taikymas juridinių asmenų pavadinimams ir kt.).

Pagal antrąjį prioritetą daugiausia dėmesio skirta teorinėms ir praktinėms leksikos kodifikavimo problemoms, valstybės institucijų teikiamų teisės aktų terminų straipsnių vertinimui, kirčiavimo normų tikslinimui ir rekomendacijų rengimui, probleminiams vardų, pavardžių ir vietovardžių norminimo klausimams, visuomenės konsultavimui aktualiais kalbos vartosenos klausimais, elektroninių kalbos duomenų bazių – Lietuvos Respublikos terminų banko ir Kalbos konsultacijų banko – plėtrai ir kt. 2013 metais atlikti šie darbai: priimta 13 norminamųjų nutarimų ir 17 norminamųjų rekomendacinio pobūdžio protokolinių nutarimų, įvertinta per 3000 terminų straipsnių, suteikta apie 37 200 konsultacijų žodžiu ir raštu, VĮ Registrų centrui per specialią elektroninę sistemą suteiktos 12 466 konsultacijos dėl juridinių asmenų pavadinimų atitikties lietuvių bendrinės kalbos normoms, parengta per 300 ekspertinių išvadų dėl asmenvardžių, vietovardžių, terminų ir sąvokų, pagal valstybės institucijų terminijos komisijų ir Terminų banko vartotojų pateiktas pastabas ir siūlymus taisyta 790 terminų straipsnių, Kalbos konsultacijų banko bazė papildyta 566 naujais įrašais ir kt.

Vykdamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 metų liepos 7 d. nutarimą Nr. 998 „Dėl Europos Sąjungos teisės aktų projektų terminų lietuvių kalba derinimo“ (Žin., 2010, Nr. 84-4417) koordinuotas Europos Sąjungos institucijų pateiktų teisės aktų projektų terminų lietuvių kalba derinimas su Lietuvos valstybės institucijomis vieno langelio principu. 2013

metais, palyginti su 2012 metais, iš Europos Sąjungos institucijų lietuvių kalbos padalinių buvo gauta mažiau klausimų dėl įvairių sričių terminų vartosenos (2012 m. gauti 43 klausimai, 2013 m. – 25).

Pagal trečiąjį prioritetą vykdytos Kalbos komisijos 2010 metų spalio 8 d. nutarimu Nr. N-1 (118) patvirtintos Lietuvių bendrinės kalbos, tarmių ir kitų kalbos atmainų funkcionavimo ir kaitos tyrimų 2011–2020 metų programos (Žin., 2010, Nr. 124-6373) priemonės. Pirmenybė teikta šiuo metu ypač aktualiems bendrinės kalbos normų ir rekomendacijų sklaidos, kalbų sąveikos ir kalbinių nuostatų kaitos, išorinių veiksnių poveikio lietuvių kalbai ir kalbos situacijos daugiakalbėje visuomenėje tyrimams. Jų rezultatai padės tiksliau įvertinti kintančią dabartinės kalbos ir jos atmainų situaciją, numatyti kalbos raidos procesus ir planuoti kalbos tvarkybos veiklą.

Apibendrinant 2013 metų Kalbos komisijos veiklą galima teigti, kad planuoti darbai atlikti, numatyti rezultatai pasiekti (kai kuriais atvejais įvykdyta daugiau nei planuota). Svarbiausiais veiksniais, padėjusiais Kalbos komisijai įgyvendinti numatytus prioritetus, laikytini šie: racionalus žmogiškųjų išteklių ir asignavimų naudojimas, ilgametis norminamosios veiklos įdirbis, glaudus bendradarbiavimas su kitomis valstybės institucijomis, įvairių sričių specialistais.

Nors planuoti darbai atlikti ir rezultatai pasiekti, teigiamiems valstybinės kalbos statuso įtvirtinimo ir teisinio valstybinės kalbos vartojimo reglamentavimo efektyvumo pokyčiams trukdė iki šiol Lietuvos Respublikos Seimo nepriimta Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo nauja redakcija.

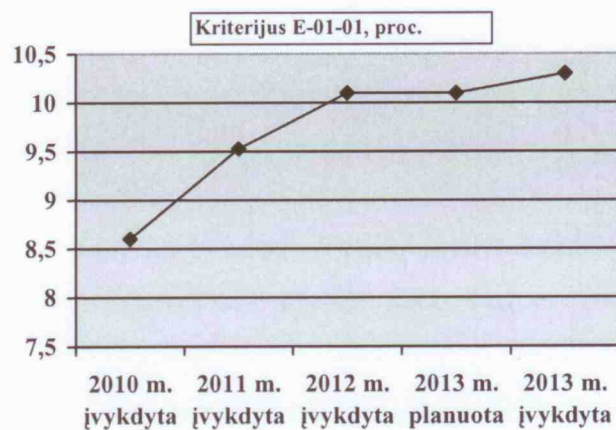
II. STRATEGINIO VEIKLOS PLANO ĮGYVENDINIMO REZULTATAI

2013 metų Kalbos komisijos strateginiame veiklos plane buvo numatyti du strateginiai tikslai, kuriuos įgyvendinant vykdytos trys programos.

1-asis strateginis tikslas. Užtikrinti lietuvių kalbos, kaip valstybinės, statusą, jos funkcionavimą ir sklaidą visose viešojo gyvenimo srityse (01).

Pirmojo institucijos tikslo įgyvendinimas vertinamas pagal vieną efekto kriterijų – Visuomenės poreikius tenkinančios kalbinės informacijos sklaidos kitimas, proc. (E-01-01). 2013 metų strateginiame veiklos plane patvirtintas kriterijaus reikšmės metinis rodiklis – 10,1 proc., pasiektas rodiklis – 10,3 proc. Įgyvendinant strateginį tikslą visuomenei suteiktas planuotas kalbos konsultacijų žodžiu ir raštu (37200), parengtas planuotų ekspertinių išvadų (310), įvyko planuotas Kalbos komisijos, Koordinavimo tarybos ir ekspertų pakomisių posėdžių skaičius (planuota 106, surengta 107), priimta daugiau Kalbos komisijos nutarimų (planuota 10 priimta 30), paskelbta daugiau įvertintų terminų straipsnių (planuota paskelbti apie 2000,

paskelbta 3173), didesnis nei planuotas ir bendrojo lavinimo dalykų vadovėlių, gavusių iš karto kalbos taisyklingumo žymą, procentas (92,9 proc.). Kiek mažiau 2013 metais vartotojų lankytasi kalbos konsultacijų banke. Tai lėmė rezultato R-01-005-01-02 kriterijaus reikšmės įvykdymą mažiau nei 100 proc. Nežiūrint šio rezultato kriterijaus reikšmės įvykdymo 77 proc., strateginio tikslo efekto kriterijaus (E-01-01) įgyvendinimo rodikliai yra teigiami. Vertinant E-01-01 kriterijaus reikšmės kitimo polinkius palyginti 2010 metais įvykdyti (8,6 proc.), 2011 metais įvykdyti (9,53 proc.), 2012 metais įvykdyti (10,1 proc.), 2013 metais planuoti (10,1 proc.) ir įvykdyti (10,3 proc.) rodikliai. Efekto kriterijaus reikšmių kitimas pavaizduotas grafike.

Atlikta jų analizė rodo teigiamas kriterijaus reikšmių kitimo tendencijas, kurios pasiektos efektyviai naudojant skirtus asignavimus ir žmogiškuosius išteklius.

Pirmasis strateginis tikslas 2013 metais buvo įgyvendinamas vykdant programą „Teisinė ir administracinė valstybinės kalbos priežiūra“. Ją vykdo Kalbos komisijos vadovybė ir sekretoriatas, kuris rengia nutarimų ir rekomendacijų projektus, kitą Kalbos komisijos ir pakomisių posėdžiuose svarstomą medžiagą, atlieka kalbos programų koordinavimo ir administravimo darbus, administruoja Lietuvos Respublikos terminų banko informacinę ir organizacinę sistemą, tvarko Kalbos konsultacijų banką, konsultuoja visuomenę įvairiais kalbos klausimais, rūpinasi kalbinės informacijos sklaida. Programos tikslas – įtvirtinti valstybinės kalbos statusą visuose viešojo gyvenimo lygmenyse, organizuoti kalbos norminamąją veiklą, užtikrinti jos tęstinumą ir sklaidą. Kalbos komisija, įgyvendindama šį programos tikslą, 2013 metais, kaip ir 2012 metais, pirmenybę teikė valstybinės kalbos statuso stiprinimui, kalbos norminamajai veiklai ir efektyviai kalbos normų sklaidai. Įvertinusi valstybinės kalbos funkcionavimo pokyčius, Kalbos komisija Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai pateikė pastabų dėl jos parengtų Tautinių mažumų įstatymo ir Valstybinės kalbos įstatymo pakeitimo įstatymo projektų. Seimo frakcijoms pateiktas atsiliepimas apie kitą Lietuvos Respublikos

